PLAN PRACY NAUCZYCIELA/WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY – rok szkolny 2021/2022

KLASA : **4Ha, 4TNL** **Marek Dawidowski** PRZEDMIOT: **HISTORIA I SPOŁECZEŃSTWO**

Wątek tematyczny: Rządzący i rządzeni. Europa i świat

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I Wiek rewolucji						
1. Rewolucje społeczne	1. Wiosna Ludów 2. Sztuka w służbie rewolucji 3. Ideologia socjalistyczna 4. Rewolucja w Rosji w latach 1905–1907 5. Rok 1917 w Rosji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Wiosna Ludów, , rewolucja październikowa – omawia rolę postaci: Karola Marksa, Fryderyka Engelsa, Włodzimierza Lenina – zna daty: Wiosny Ludów (1848–1849 r.), rewolucji październikowej (listopad 1917 r.) – wymienia przyczyny i skutki Wiosny Ludów – prezentuje przyczyny oraz skutki rewolucji: lutowej i	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm, komunizm, socjalizm naukowy rewolucja lutowa – omawia rolę postaci: Giuseppe Garibaldiego, Ludwika Napoleona Bonapartego, Franciszka Józefa I – zna daty rewolucji: we Francji i w Belgii (1830 r.), a także w Rosji (1905–1907 r.) – wskazuje na mapie kraje, w których doszło do rewolucji w 1830 r. i wystąpień Wiosny Ludów	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, *Manifest komunistyczny*, rewizjonizm, reformizm – omawia rolę postaci: Giuseppe Mazziniego, Mikołaja II, Piotra Stołypina – zna daty wybuchu Wiosny Ludów: w państwach włoskich (styczeń 1848 r.), we Francji (luty 1848 r.), w państwach niemieckich i Austrii (luty 1848 r.) – wymienia przyczyny oraz	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: mienszewicy, bolszewicy, *Manifest październikowy* – omawia rolę postaci: Karola X, Ludwika Filipa, Klemensa von Metternicha, Ferdynanda I – zna daty: pokoju w Brześciu Litewskim (marzec 1918 r.), zamordowania cara Mikołaja II i jego rodziny (lipiec 1918 r.) – tłumaczy, jaką rolę	Uczeń: – ocenia cele i skuteczność reformizmu – ocenia wpływ ideologii demokratycznej i socjalistycznej na ruchy rewolucyjne – ocenia rządzy bolszewików w Rosji.

		październikowej w Rosji.	– omawia społeczne skutki rewolucji przemysłowej i ich wpływ na rozwój nowych ideologii – przedstawia założenia socjalizmu, socjalizmu utopijnego i komunizmu – wymienia przyczyny i skutki rewolucji w Rosji z lat 1905–1907 – prezentuje rządy bolszewików w Rosji.	skutki rewolucji: we Francji i w Belgii w 1830 r. – prezentuje przebieg Wiosny Ludów: we Francji, w państwach włoskich, niemieckich i Austrii – przedstawia okoliczności, które wpłynęły na ukształtowanie się rewizjonizmu i reformizmu.	odgrywała sztuka w czasach rewolucji – porównuje rewolucyjny terror jakobinów i bolszewików – przedstawia znaczenie XIX-wiecznych rewolucji dla demokratyzacji życia w Europie.	
2. Społeczeństwo bez państwa	1. Początki anarchizmu 2. Anarchizm czy komunizm? 3. Anarchizm w XX wieku 4. Anarchiści na ziemiach polskich 5. Anarchiści współcześnie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu anarchizm – omawia rolę postaci: Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina – wymienia przyczyny ukształtowania się anarchizmu – przedstawia metody działania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu anarchosyndykalizm – omawia rolę postaci: Pierre'a Proudhona, Edwarda Abramowskiego – przedstawia ideologiczne podstawy anarchizmu – omawia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: anarchokomunizm, antyglobalizm, związki zawodowe – omawia rolę postaci Williama Godwina – wyjaśnia, za jakim modelem organizacji społeczeństwa opowiadał się Pierre	Uczeń: – omawia rolę postaci: Luigiego Lucheniego, Leona Czolgosza, Jeana Jacques'a Élisée Reclusa – przedstawia wpływ anarchosyndykalizmu na działalność związków zawodowych w	Uczeń: – ocenia stosunek anarchistów do państwa i władzy.

		anarchistów.	działalność anarchistów na ziemiach polskich – prezentuje przyczyny rozwinięcia się doktryny anarchistycznej w drugiej połowie XIX w.	Proudhon – wskazuje główną przyczynę sporu pomiędzy anarchistami a komunistami.	Hiszpanii i Stanach Zjednoczonych – prezentuje i ocenia wpływ anarchizmu na współczesne subkultury młodzieżowe oraz ruch antyglobalistyczny.	
3. Komuna Paryska	1. Powstanie III Republiki Francuskiej 2. Okoliczności proklamowania Komuny Paryskiej 3. Upadek Komuny Paryskiej 4. Represje wobec komunardów 5. Kobiety we francuskich rewolucjach	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Komuna Paryska – zna okres walk Komuny Paryskiej (18 marca – 18 maja 1871 r.) – przedstawia cele i skutki walk Komuny Paryskiej.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Komuny, komunardzi – omawia rolę postaci Jarosława Dąbrowskiego – zna daty: powstania III Republiki Francuskiej (wrzesień 1870 r.), wojny francusko-pruskiej (1870–1871 r.) – przedstawia przyczyny walk Komuny Paryskiej – prezentuje	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu *Międzynarodówka* – omawia rolę postaci: Napoleona III, Louisa Adolphe'a Thiersa, Floriana Trawińskiego, Walerego Wróblewskiego – zna daty: klęski Francuzów pod Sedanem (wrzesień 1870 r.), zawarcia traktatu pokojowego w Wersalu (maj 1871 r.) – przedstawia wpływ wojny francusko-	Uczeń: – omawia rolę postaci Léona Gambetty – przedstawia rolę kobiet w rewolucjach francuskich.	Uczeń: – ocenia znaczenie walk Komuny Paryskiej dla XIX-wiecznego ruchu rewolucyjnego.

			działalność Rady Komuny – wymienia przyczyny upadku Komuny Paryskiej.	pruskiej na walki Komuny Paryskiej – tłumaczy, dlaczego w walkach Komuny Paryskiej brali udział Polacy.		
II. Ku demokratycznej Rzeczypospolitej						
1. Obywatele odrodzonej Rzeczypospolitej	1. Odbudowa państwowości 2. Powszechne prawo wyborcze 3. Od demokracji do sanacji 4. Wybory brzeskie 5. Prawa obywatelskie w konstytucjach II Rzeczypospolitej 6. Konflikty społeczne w II Rzeczypospolitej 7. Konflikty narodowościo	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja marcowa, konstytucja kwietniowa – omawia rolę postaci Józefa Piłsudskiego – zna daty: ogłoszenia niepodległości przez Polskę (11 listopada 1918 r.), uchwalenia konstytucji: marcowej (1921 r.) i kwietniowej (1935 r.) – przedstawia ustrój polityczny II Rzeczypospolitej ustanowiony w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sanacja – omawia rolę postaci Jędrzeja Moraczewskiego – zna datę przewrotu majowego (1926 r.) – wskazuje na mapie tereny zwartego osadnictwa mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej – prezentuje zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej – opisuje wielonarodową strukturę społeczną	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „getto ławkowe”, strajk rolny – zna daty: powołania rządu J. Moraczewskiego (listopad 1918 r.), pierwszych wyborów do sejmu w II Rzeczypospolitej (styczeń 1919 r.), – tłumaczy, na czym polegał demokratyczny charakter II Rzeczypospolitej na początku jej istnienia – omawia okoliczności zamachu majowego.	Uczeń: – zna datę strajku powszechnego w Krakowie (1923 r.) – przedstawia i ocenia politykę II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych.	Uczeń: – porównuje oraz ocenia zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.

	we w II Rzeczypospolitej	konstytucjach: marcowej i kwietniowej.	II Rzeczypospolitej.			
2. Władza i społeczeństwo w PRL	1. Komunistyczne władze w Polsce do 1956 roku 2. Wydarzenia poznańskie i odwilż październikowa 3. Jak powstała opozycja? 4. Marzec ’68 5. Grudzień ’70	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: poznański Czerwiec, wydarzenia marcowe, Grudzień ’70 – omawia rolę postaci: Bolesława Bieruta, Władysława Gomułki, Edwarda Gierka – zna daty: uchwalenia *Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* (1952 r.), poznańskiego Czerwca (28–30 czerwca 1956 r.), wydarzeń marcowych (1968 r.), wystąpień grudniowych na Wybrzeżu (1970 r.) – przedstawia skutki przejęcia władzy w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, odwilż październikowa – omawia rolę postaci: Stanisława Mikołajczyka, kard. Stefana Wyszyńskiego, Jacka Kuronia, Adama Michnika – zna daty: powstania Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1948 r.), odwilży październikowej (1956–1957 r.) – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki poznańskiego Czerwca – omawia przyczyny, przebieg i skutki Marca ’68	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „mała stabilizacja”, czarny czwartek – zna daty: przeprowadzenia referendum ludowego (1946 r.), czarnego czwartku w Gdyni (17 grudnia 1970 r.) – prezentuje stosunek władz komunistycznych do społeczeństwa – omawia odwilż październikową i „małą stabilizację” z czasów rządów W. Gomułki – przedstawia okoliczności powstania opozycji antykomunistycznej.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Antoniego Słonimskiego, Karola Modzelewskiego – zna daty: powołania W. Gomułki na stanowisko I sekretarza KC PZPR (październik 1956 r.), powstania *Listu 34* (1964 r.) – prezentuje proces przejmowania władzy przez komunistów w powojennej Polsce – przedstawia proces formowania się opozycji w powojennej Polsce.	Uczeń: – ocenia politykę PZPR wobec społeczeństwa.

		Polsce przez komunistów.	– prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wystąpień na Wybrzeżu z grudnia 1970 r.			
3. Opozycja polityczna w PRL	1. Początki opozycji 2. O wolne związki zawodowe 3. Rozprawa z opozycją 4. Dalsza walka o demokrację	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Obrony Robotników, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Okrągły Stół – omawia rolę postaci: Edwarda Gierka, Lecha Wałęsy, kard. Karola Wojtyły, gen. Wojciecha Jaruzelskiego – zna daty: wyboru kard. K. Wojtyły na papieża (1978 r.), strajku w Stoczni Gdańskiej (14–31 sierpnia 1980 r.), wprowadzenia stanu wojennego (13	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Służba Bezpieczeństwa, Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego – omawia rolę postaci: Jacka Kuronia, ks. Jerzego Popiełuszki – zna daty: strajków czerwcowych (1976 r.), powstania KOR (1976 r.), ogłoszenia postulatów sierpniowych (17 sierpnia 1980 r.), podpisania porozumień w Gdańsku (31 sierpnia 1980 r.), utworzenia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Wolne Związki Zawodowe – omawia rolę postaci: Antoniego Macierewicza, Stanisława Pyjasa, Anny Walentynowicz, Grzegorza Przemyka – zna daty: założenia WZZ (1978 r.), pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny (1979 r.), podpisania porozumień w Szczecinie (30 sierpnia 1980 r.), zniesienia stanu	Uczeń: – omawia rolę postaci: Edwarda Lipińskiego, Jana Józefa Lipskiego, Andrzeja Gwiazdy, Bogdana Borusewicza, – zna daty powstania: ROPCiO (1977 r.) – przedstawia rolę Kościoła w walce z władzami komunistycznymi – opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec polityki władz komunistycznych.	Uczeń: – ocenia rolę organizacji opozycyjnych w walce o demokratyzację państwa polskiego.

		grudnia 1981 r.) – przedstawia przyczyny i skutki wydarzeń z sierpnia 1980 r.	NSZZ „Solidarność” (wrzesień 1980 r.), pacyfikacji górników z kopalni Wujek (16 grudnia 1981 r.), obrad Okrągłego Stołu (6 lutego – 5 kwietnia 1989 r.) – wymienia cele i przedstawia charakter działalności KOR – omawia postulaty wysunięte przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy – przedstawia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – prezentuje okoliczności zwołania obrad Okrągłego Stołu i decyzje polityczne ich uczestników.	wojennego (22 lipca 1983 r.) – przedstawia okoliczności powstawania organizacji opozycyjnych w latach 70. XX w. – opisuje wpływ problemów życia codziennego w epoce E. Gierka na stosunek społeczeństwa do władz PRL – wymienia nazwy organizacji opozycyjnych działających w PRL w latach 70. i 80. XX w.		
4. Między utopią a antyutopią	1. Wizje idealnego świata 2. Utopia w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: utopia, antyutopia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, eugenika	Uczeń: – omawia rolę postaci: Platona, Thomasa More’a,	Uczeń: – omawia rolę postaci: Louisa Auguste’a Blanqui,	Uczeń: – ocenia aktualny stopień rozwoju technologii i nauki

	myśli politycznej 3. Antyutopia 4. Antyutopie w kinie 5. Eugenika – realizacja antyutopii	– przedstawia przyczyny oraz sposoby wykorzystywania idei eugenicznych w XIX i XX w.	– omawia rolę postaci: Aldousa Huxleya, George'a Orwella, Stanisława Lema – wymienia przykłady antyutopii (literackich i filmowych) – przedstawia cechy charakterystyczne antyutopii (literackich i filmowych) – porównuje utopie i antyutopie.	Tommasa Campanelli, Francisa Bacona, Ignacego Krasickiego, Roberta Owena, Janusza Zajdla, Francisa Galtona – przedstawia wizje idealnego państwa tworzone na przestrzeni dziejów – wyjaśnia przyczyny ukształtowania się antyutopii.	Henriego de Saint-Simona, Charles'a Fouriera, Jeana-Baptiste'a Godina – przedstawia znaczenie idei utopijnych w myśli politycznej – wyjaśnia, dlaczego stosowanie zasad eugeniki stanowi zagrożenie dla demokracji oraz praw człowieka.	w kontekście zagrożenia powstaniem świata przypominającego ten przedstawiony w antyutopiach.
III. Świat śródziemnomorski						
1. Początki świata greckiego	1. Skąd się wzięła nazwa „Europa"? 2. Początki cywilizacji greckiej 3. Morze w świecie greckim 4. Kolonizacja grecka 5. Grecy i barbarzyńcy	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *polis*, wielka kolonizacja – omawia rolę postaci Herodota – przedstawia genezę pojęcia Europa – opisuje zmiany geograficznego rozumienia terminu Europa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kultura minojska, kultura mykeńska, Hellada, barbarzyńca – zna daty istnienia kultury minojskiej (ok. 2000–1470 r. p.n.e.) i kultury mykeńskiej (ok. 1600–1200 r. p.n.e.) – przedstawia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów:, Wielka Grecja – omawia rolę postaci: Eratostenesa, Strabona – epokę klasyczną (V–IV w. p.n.e.) – wskazuje na mapie granice państw starożytnych	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: system kabotażowy, pajdeja – przedstawia wpływ konfliktów i różnic kulturowych na kształtowanie się wspólnoty Hellenów.	Uczeń: – ocenia rolę Morza Śródziemnego w świecie starożytnym – ocenia stosunek Greków do barbarzyńców.

		– wymienia przyczyny i skutki wielkiej kolonizacji greckiej – prezentuje stosunek Greków do handlu morskiego i żeglugi.	legendarne przekazy na temat Minosa i Agamemnona – wskazuje na mapie zasięg wielkiej kolonizacji greckiej – charakteryzuje kultury: minojską i mykeńską.	leżących w basenie Morza Śródziemnego – opisuje początki cywilizacji greckiej – przedstawia stosunek Greków do innych ludów świata starożytnego.		
2. Kultura grecka i jej dziedzictwo	1. Złoty wiek Aten 2. Greckie korzenie nauki 3. Architektura i sztuka 4. Kultura hellenistyczna 5. Synkretyzm religijny 6. Aleksandria – stolica nauki greckiej w Egipcie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: filozofia – omawia rolę postaci: Sokratesa, Platona, Arystotelesa, Herodota, Archimedesa, Fidiasza – zna datę pierwszych igrzysk olimpijskich (776 r. p.n.e.) – charakteryzuje gatunki dramatyczne powstałe w starożytnej Grecji – prezentuje osiągnięcia architektury i sztuki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Akademia Platona, Liceum Arystotelesa – omawia rolę postaci: Peryklesa, Tukidydesa, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Talesa z Miletu, Euklidesa – zna daty istnienia kultury hellenistycznej (323–30 r. p.n.e.) – wyjaśnia rolę filozofii w starożytnej Grecji – prezentuje rolę teatru w świecie	Uczeń: – omawia rolę postaci: Protagorasa z Abdery, Gorgiasza z Leontinoj, Ksenofonta, Arystofanesa, Parmenidesa, Eratostenesa – wskazuje na mapie centra kultury hellenistycznej – charakteryzuje okres klasyczny w historii starożytnej Grecji – przedstawia osiągnięcia filozofów greckich – prezentuje wpływ Greków na rozwój	Uczeń: – wyjaśnia, dlaczego Grecy przejmowali elementy kultury ludów Wschodu – opisuje wpływ kultów wschodnich na religię grecką – przedstawia rolę Aleksandrii jako kulturowego centrum świata hellenistycznego.	Uczeń: – ocenia wpływ filozofii na życie starożytnych Greków – ocenia cywilizacyjne skutki rozwoju kultury hellenistycznej – ocenia rezultaty polityki władców hellenistycznych wobec ludności podbitych krain.

		greckiej – przedstawia przyczyny ukształtowania się kultury hellenistycznej	greckim – wyjaśnia, co wpłynęło na rozwój kultury hellenistycznej.	nauki – wymienia osiągnięcia kulturalne i naukowe, które cywilizacja europejska zawdzięcza starożytnym Grekom.		
3. Podboje rzymskie	1. Wpływy etruskie 2. Rzym – główna potęga Italii 3. Powstanie Imperium Rzymskiego 4. Rzymianie w Grecji – zdobywcy i uczniowie 5. Podziały świata rzymskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu forum, wojny punickie – omawia rolę postaci: Romulusa, Horacego, Cycerona – zna datę założenia Rzymu (753 r. p.n.e.) – przedstawia legendarne początki Rzymu – podaje przykłady wkładu starożytnych Rzymian w rozwój cywilizacji europejskiej – wymienia wzorce greckie przejęte przez Rzymian.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Eneasza, Publiusza Korneliusza Scypiona, Wergiliusza, Owidiusza – zna daty: I wojny punickiej (264–241 r. p.n.e.), II wojny punickiej (218–201 r. p.n.e.), III wojny punickiej (149–146 r. p.n.e.) – charakteryzuje stosunek Rzymian do podbitych ludów – przedstawia organizację	Uczeń: – omawia rolę postaci: Pyrrusa, Katona Starszego, Tacyta, Swetoniusza – wskazuje na mapie zasięg rozwoju terytorialnego państwa rzymskiego do II w. n.e. – opisuje wpływ kultury etruskiej na społeczeństwo Italii – przedstawia etapy rozwoju terytorialnego Imperium Rzymskiego	Uczeń: – opisuje i ocenia skutki podbojów prowadzonych przez Rzymian w świecie śródziemnomorskim – wymienia czynniki, które wpłynęły na trwałość podbojów rzymskich.	Uczeń: – prezentuje wpływ osiągnięć starożytnych Greków na kulturę Rzymian.

			Imperium Rzymskiego			
4. Europa staje się rzymska	1. *Pax Romana* 2. Rzymscy budowniczowie Europy 3. Romanizacja 4. Prawo rzymskie 5. Początki chrześcijaństwa 6. Chrześcijaństwo religią imperium	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *pax Romana*, romanizacja, akwedukt, chrześcijaństwo – zna daty utrzymywania się „pokoju rzymskiego” (27 r. p.n.e. – 180 r. n.e.) – omawia rolę postaci: Jezusa z Nazaretu, św. Pawła z Tarsu – wyjaśnia, na czym polegał proces romanizacji – przedstawia skutki romanizacji widoczne współcześnie w krajach Europy – wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo rozpowszechniło się	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: limes, *Prawo XII tablic*, *Kodeks Justyniana*, *Ewangelia*, apostoł – omawia rolę postaci: Konstantyna Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego, Justyniana – zna daty: wydania *Edyktu mediolańskiego* (313 r. n.e.) oraz edyktów Teodozjusza Wielkiego (380 i 392 r. n.e.) – wyjaśnia znaczenie *pax Romana* dla świata rzymskiego – przedstawia rozwój sieci dróg i mostów w państwie rzymskim – opisuje rozwój	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: barbarzyńcy, saduceusze, faryzeusze – wymienia wady i zalety umocnień granicznych wzniesionych przez Rzymian – wyjaśnia, w jaki sposób drogi przyczyniły się do rozwoju państwa rzymskiego – charakteryzuje religie wyznawane w starożytnym Rzymie – omawia proces przekształcania się chrześcijaństwa w religię państwową.	Uczeń: – opisuje techniki i materiały stosowane przez Rzymian w budownictwie – Wyjaśnia rolę prawa rzymskiego jako podstawy współcześnie funkcjonujących systemów prawnych.	Uczeń: – ocenia wpływ romanizacji na kulturę współczesnej Europy – ocenia znaczenie prawa rzymskiego dla dalszego rozwoju cywilizacji europejskiej.

		wśród mieszkańców Imperium Rzymskiego.	prawodawstwa rzymskiego i jego ponadczasowe zalety.			
IV. Kształtowanie się Europy						
1. Na gruzach Imperium Rzymskiego	1. Podział Imperium Rzymskiego 2. Wędrówki ludów 3. Bizancjum 4. Początki państw germańskich i słowiańskich 5. Kościół we wczesnym średniowieczu 6. Frankowie następcami Rzymian 7. Niespokojna Europa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: schizma, renesans karoliński, wędrówka ludów – omawia rolę postaci Karola Wielkiego – zna daty: upadku cesarstwa zachodniorzymskiego (476 r.), schizmy wschodniej (1054 r.), – przedstawia skutki wędrówki ludów dla Imperium Rzymskiego – wymienia nazwy państw germańskich powstałych na terenach dawnego cesarstwa zachodniorzymskiego.	Uczeń: – zna daty: podziału Imperium Rzymskiego (395 r.), misji Cyryla i Metodego (863 r.) – prezentuje okoliczności i skutki podziału Imperium Rzymskiego – przedstawia przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego – wyjaśnia okoliczności i skutki schizmy wschodniej – charakteryzuje osiągnięcia renesansu karolińskiego.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: głagolica – omawia rolę postaci: Attyli, Odoakra, Cyryla, Metodego, Czyngis-chana – zna daty: najazdu Hunów na Europę (375 r.), – wskazuje na mapie kierunki wędrówek ludów – opisuje rolę Bizancjum w średniowiecznej Europie – przedstawia rozwój i znaczenie Kościoła w średniowiecznej Europie Zachodniej – prezentuje proces chrystianizacji	Uczeń: – zna daty: splądrowania Rzymu przez Wizygotów (410 r.), – omawia okoliczności powstania państw germańskich i słowiańskich	Uczeń: – ocenia skutki przemian społeczno-politycznych w Europie we wczesnym średniowieczu – ocenia, które z państw germańskich powstałych na gruzach cesarstwa zachodniorzymskiego miały najważniejsze znaczenie.

				Europy Środkowej i Wschodniej – wyjaśnia, dlaczego Frankowie zostali następcami Rzymian. - opisuje dokonania Karola Wielkiego		
2. W kręgu islamu	1. Początki islamu 2. Podział świata muzułmańskiego 3. Podboje arabskie 4. Handel i rzemiosło arabskie 5. Architektura i sztuka islamu 6. Wpływ kultury muzułmańskiej na cywilizację europejską	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: muzułmanin, *Koran*, meczet – omawia rolę postaci Mahometa – zna datę ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny (622 r.) – przedstawia główne założenia islamu.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: arabeska, minaret, hidżra, – omawia rolę postaci Omara I – prezentuje okoliczności pojawienia się islamu – wskazuje na mapie kierunki i zasięg ekspansji muzułmanów – przedstawia przyczyny, zasięg i skutki podbojów arabskich – charakteryzuje architekturę i sztukę islamu.	Uczeń: – wymienia najważniejsze cechy funkcjonalne i architektoniczne meczetów – przedstawia politykę Arabów wobec wyznawców różnych religii. – wymienia przykłady wpływu kultury muzułmańskiej na cywilizację - wyjaśnia okoliczności, w których doszło do powstania islamu	Uczeń: – prezentuje związki między islamem, chrześcijaństwem i judaizmem – wymienia przyczyny dynamicznej ekspansji islamu w średniowieczu - wyjasnia rolę Arabów w rozpowszechnianiu osiągnięć ludów podbitych oraz rozwoju spuścizny starożytnych cywilizacji	Uczeń: – ocenia wpływ kultury muzułmańskiej na cywilizację europejską.
3.	1. Ekspansja	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

Wyprawy krzyżowe	Turków seldżuckich 2. Początki ruchu krucjatowego w Europie Zachodniej 3. Pierwsze krucjaty 4. Państwa łacińskie na Bliskim Wschodzie 5. Kontrofensywa muzułmanów 6. Cesarstwo łacińskie i zmierzch idei krucjat 7. Skutki krucjat	– wyjaśnia znaczenie terminów: krucjaty, zakony rycerskie – zna daty: krucjaty ludowej (1096 r.), – przedstawia przyczyny społeczne, ekonomiczne i religijne wypraw krzyżowych – wymienia skutki krucjat dla rycerstwa europejskiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: Lewant, cesarstwo łacińskie, – zna daty: synodu w Clermont (1095 r.), zdobycia Jerozolimy przez krzyżowców (1099 r.), IV krucjaty (1202–1204 r.) – opisuje okoliczności zwołania, przebieg i skutki I wyprawy krzyżowej – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały zakony rycerskie – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki IV krucjaty – wymienia przyczyny upadku państw łacińskich na Bliskim Wschodzie.	– omawia rolę postaci: Fryderyka I Barbarossy, Filipa II Augusta, Ryszarda Lwie Serce – wskazuje na mapie państwa utworzone na Bliskim Wschodzie przez krzyżowców – charakteryzuje organizację państw łacińskich na Bliskim Wschodzie – wymienia przyczyny organizowania wypraw krzyżowych na tereny poza Ziemią Świętą.	– prezentuje zasięg i skutki ekspansji Turków seldżuckich – wymienia przykłady wypraw krzyżowych na tereny poza Ziemią Świętą.	– ocenia wpływ krucjat na relacje między chrześcijanami a muzułmanami – ocenia skutki polityczne i kulturowe krucjat dla średniowiecznej Europy. – opisuje dokonania postaci: Urbana II, Saladyna - ocenia ideę wypraw krzyżowych
V. Europa odkrywa świat						
1. Cywilizacje Ameryki	• cywilizacje Ameryki prekolumbijskiej • osiągnięcia	Uczeń: • wskazuje na mapie tereny zamieszkałe przez Azteków, Majów i Inków	Uczeń: • omawia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji	Uczeń: • porównuje poziom rozwoju cywilizacji prekolumbijskich z cywilizacją	Uczeń: – wymienia podobieństwa oraz różnice pomiędzy kulturami Majów,	Uczeń: – porównuje osiągnięcia cywilizacji Majów, Inków i Azteków z

	naukowo--techniczne oraz sztuka Olmeków, Majów, Azteków i Inków	– wymienia trzy największe cywilizacje Ameryki. – wyjaśnia znaczenie terminów: Cywilizacja Inków, Azteków	prekolumbijskich – wskazuje na mapie obszary zamieszki-wane przez ludy prekolumbijskie – zna czas powstania i upadku pierwszych miast- państw Majów, ekspansji Azteków, rozkwitu potęgi Inków, – omawia organizację państwa i społeczeństwa Azteków	Europejczyków • wskazuje cechy charakterystyczne sztuki prekolumbijskiej – przedstawia system wierzeń cywilizacji prekolumbijskich	Azteków i Inków • omawia funkcjonowanie poczty i sieci dróg w państwie Inków	dokonaniami cywilizacji europejskiej w tym samym czasie.
2. Wielkie odkrycia geograficzne	• rozwój nauki i techniki w Europie w XV w. • przyczyny odkryć geograficznych • odkrycia żeglarzy portugalskich • wyprawa Krzysztofa Kolumba i znaczenie	Uczeń: – zna daty: I wyprawy Kolumba (1492–1493 r.), odkrycia drogi morskiej do Indii (1497–1498 r.), I wyprawy dookoła świata (1519–1522 r.) • wymienia nazwiska głównych odkrywców z XV i XVI w.	Uczeń: • przedstawia dokonania postaci: Henryka Żeglarza, Bartłomieja Diaza, Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana • poprawnie posługuje się terminami: astrolabium, kompas,	Uczeń: • opisuje przebieg wypraw wielkich odkrywców: Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana • wyjaśnia, dlaczego Hiszpania i Portugalia miały największy udział w wielkich odkryciach geograficznych	Uczeń: • omawia zasługi, jakie mieli dla rozwoju żeglarstwa Henryk Żeglarz, Ferdynand Aragoński i Izabela Kastylijska • charakteryzuje organizację wypraw odkrywczych oraz zasady organizacji kolonii	Uczeń: • ocenia, jaki wpływ na odkrycia geograficzne miał rozwój kartografii i nawigacji – ocenia znaczenie wielkich odkryć geograficznych.

	odkrycia Ameryki • wyprawa Ferdynanda Magellana dookoła świata	• wskazuje na mapie szlaki wypraw najważniejszych odkrywców – Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana – wyjaśnia znaczenie terminów: Nowy Świat – wymienia przyczyny odkryć geograficznych	– przedstawia średniowieczną wiedzę o świecie	• przedstawia dokonania postaci: Ameriga Vespucciego, – wyjaśnia, dlaczego Portugalczycy jako pierwsi zdecydowali się na wyprawy odkrywcze		
3. Europejczycy w Nowym Świecie	• podbój Ameryki przez konkwistadorów • zagłada Indian • zniszczenie dorobku kulturalnego ludów Ameryki • wzajemne wpływy cywilizacyjne pomiędzy	Uczeń: • poprawnie posługuje się terminem: konkwistador • wymienia skutki odkryć geograficznych dla rdzennych mieszkańców Ameryki • wskazuje wpływ odkryć na rozwój Europy nowożytnej	Uczeń: • omawia dokonania postaci: Ferdynanda Corteza, Francisca Pizarra, Montezumy, Atahualpy – zna daty: podboju Meksyku (1519–1521 r.), podboju Peru (1530–1533 r.) • przedstawia następstwa odkryć geograficznych dla gospodarki Europy	Uczeń: • wymienia etapy podboju państwa Azteków i Inków • wyjaśnia przyczyny powstania kolonii w Ameryce • wskazuje na mapie tereny zajęte przez Hiszpanów i Portugalczyków – wskazuje na mapie strefy podziału wpływów kolonialnych wg	Uczeń: • charakteryzuje wymianę handlową pomiędzy Ameryką, Europą i Afryką na szlaku tzw. złotego trójkąta • podaje przyczyny zmniejszenia się liczby rdzennych mieszkańców Ameryki w XVI w. • omawia funkcjonowanie europejskich kolonii	Uczeń: – charakteryzuje postacie: Montezumy II, Atahualpy – ocenia skutki ekspansji kolonialnej dla Europy i ludów podbitych – ocenia działalność hiszpańskich konkwistadorów – ocenia

	Europą a nowo odkrytym kontynentem • skutki odkryć geograficznych			traktatu w Tordesillas – omawia losy plemion indiańskich po podbojach hiszpańskich	w Ameryce – charakteryzuje działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie • omawia postanowienia traktatu w Tordesillas i jego skutki	działalność misyjną Europejczyków w Nowym Świecie.
4. Początki gospodarki światowej	• zmiany w gospodarce europejskiej wywołane odkryciami geograficznymi • nowe środki płatnicze – weksle i banknoty • kompanie handlowe i ich rola w XVII i na początku XVIII w. • powstanie nowych form produkcji: praca nakładcza i	Uczeń: • omawia model dualizmu w rozwoju gospodarczym • poprawnie posługuje się terminami: kompania handlowa, , kapitalizm – charakteryzuje rozwój demograficzny Europy w XVI i I poł. XVII w. oraz jego skutki społeczne i gospodarcze.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: bank, dualizm gospodarki europejskiej, praca nakładcza, manufaktura • wymienia najważniejsze zmiany gospodarcze spowodowane odkryciami geograficznymi, m.in.: rozwój handlu, zwiększenie produkcji, zmiany w rolnictwie • tłumaczy, na czym polegała praca nakładcza	Uczeń: • omawia zmiany, jakie zaszły w handlu w wyniku odkryć geograficznych • charakteryzuje podział gospodarczy kontynentu europejskiego: państwa na zachód od Łaby specjalizujące się w handlu i rzemiośle, państwa na wschód od Łaby – zdominowane przez rolnictwo • wyjaśnia przyczyny wprowadzenia pracy nakładczej	Uczeń: • przedstawia zmiany w rolnictwie spowodowane wzrostem wymiany handlowej • tłumaczy znaczenie określenia, że gospodarka \w epoce kolonialnej zaczęła mieć charakter globalny – omawia finansowe skutki napływu kruszców do Europy	Uczeń: – ocenia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na rozwój Europy.

	manufaktura • początki gospodarki kapitalistycznej • niewolnictwo i jego rola w gospodarce kolonialnej		• omawia znaczenie założenia kompanii handlowych dla rozwoju wymiany towarowej między Europą a Afryką, Azją i Ameryką	– wyjaśnia znaczenie terminów: grodzenia		
VI. Wiek XIX						
1. Niepodległe państwa w Nowym Świecie	1. Kolonie północnoamerykańskie w XVIII wieku 2. Początek walk o niepodległość 3. Międzynarodowe skutki rewolucji amerykańskiej 4. Kolonie hiszpańskie w Ameryce na początku XIX wieku 5. Zerwanie związków z	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: zasada restauracji, Święte Przymierze, izolacjonizm – omawia rolę postaci Jerzego Waszyngtona – zna daty: wojny o niepodległość USA (1775–1783 r.), ogłoszenia *Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych* (4 lipca 1776 r.), kongresu wiedeńskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Kreole, Metysi – omawia rolę postaci: Simona Bolivara, Jamesa Monroe'a – zna daty: wojny siedmioletniej (1756–1763 r.), bitwy pod Lexington (1775 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.), zawarcia pokoju w Wersalu (1783 r.), ogłoszenia doktryny Monroe'a (1823 r.) – opisuje przebieg	Uczeń: – omawia rolę postaci José de San Martína – zna daty: zawarcia pokoju paryskiego (1763 r.), zebrania się Kongresu Kontynentalnego w Filadelfii (1774 r.), proklamowania niepodległości Argentyny, Paragwaju oraz Republiki Kolumbii (1810–1823 r.), Meksyku (1821 r.) i Brazylii (1822 r.) – wskazuje na mapie	Uczeń: – omawia rolę postaci: Miguela Hidalga, Agustína de Iturbide, François Dominique'a Toussainta, Piotra I (cesarza Brazylii) – zna daty: wprowadzenia opłaty stemplowej (1765 r.), ogłoszenia niepodległości Haiti (1804 r.), bitwy pod Ayacucho (1824 r.), II wojny o niepodległość USA (1812–1814 r.) – wymienia	Uczeń: – porównuje i ocenia skutki walk o niepodległość mieszkańców kolonii brytyjskich oraz hiszpańskich dla kształtowania się nowego układu sił na świecie.

	Hiszpanią 6. Ameryka dla Amerykanów	(1814–1815 r.) – przedstawia przyczyny dążeń niepodległościowych mieszkańców kolonii angielskich w Ameryce Północnej – wyjaśnia, na czym polegała amerykańska polityka izolacjonizmu.	walk o niepodległość mieszkańców kolonii brytyjskich w Ameryce Północnej – wskazuje przełomowe momenty walk mieszkańców kolonii brytyjskich o niepodległość – prezentuje zdobywanie niepodległości przez państwa Ameryki Łacińskiej – określa znaczenie postanowień uczestników kongresu wiedeńskiego dla utrwalenia starego porządku w Europie.	kierunki ekspansji amerykańskiej w XIX w. – przedstawia reakcje kolonistów na restrykcyjną politykę Wielkiej Brytanii – wyjaśnia, co miało wpływ na kształtowanie się amerykańskiej świadomości narodowej – charakteryzuje sytuację gospodarczo-społeczną w koloniach hiszpańskich na początku XIX w.	międzynarodowe skutki rewolucji amerykańskiej – porównuje społeczeństwa Stanów Zjednoczonych oraz nowych państw Ameryki Łacińskiej z pierwszej połowy XIX w.	
2. Nowy kolonializm	1. Walka z handlem niewolnikami 2. Imperium Królowej Wiktorii 3. Indie – „perła w	Uczeń: – omawia rolę postaci królowej Wiktorii – zna daty: „wielkiego buntu” w Indiach (1857–1859 r.), incydentu w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu dominium – zna daty: ustanowienia formalnego zakazu handlu niewolnikami (1815	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Aborygeni – zna daty: zawarcia traktatu nankińskiego (1842 r.), utworzenia Dominium Kanady	Uczeń: – zna daty: zniesienia niewolnictwa w Wielkiej Brytanii (1833 r.), Portugalii (1869 r.), Brazylii (1888 r.) i we Francji	Uczeń: – ocenia politykę Brytyjczyków wobec rdzennej ludności ich kolonii – ocenia metody, za których pomocą obce mocarstwa w

	koronie brytyjskiej” 4. Państwo Środka i „wiek upokorzeń” 5. Wyścig kolonialny w Afryce	Faszodzie (1898 r.), II wojny burskiej (1899–1902 r.) – wyjaśnia, co zadecydowało o potędze kolonialnej Wielkiej Brytanii – tłumaczy, dlaczego Indie nazywano „perłą w koronie brytyjskiej” – wymienia nazwy państw, które zabiegały o wpływy gospodarcze w Chinach.	r.), zniesienia niewolnictwa w USA (1863 r.), podboju Algierii przez Francuzów (1830–1847 r.), otwarcia Kanału Sueskiego (1869 r.) – podaje korzyści, które przyniosła Francuzom kolonizacja Algierii – omawia organizację kolonii brytyjskich w XIX w. – opisuje politykę brytyjską wobec Indii – przedstawia przyczyny i skutki wyścigu kolonialnego w Afryce – wymienia przejawy i skutki zależności Chin od obcych mocarstw w XIX w. – określa główne kierunki ekspansji kolonialnej	(1867 r.), Związku Australijskiego (1901 r.) i Związku Południowej Afryki (1910 r.) – przedstawia rolę Australii w imperium kolonialnym Wielkiej Brytanii – omawia stosunek kolonizatorów do rdzennej ludności Australii – wymienia skutki brytyjskiej polityki gospodarczej wobec Indii – prezentuje podział kolonialny Afryki – określa skutki I wojny opiumowej dla Chin.	(1848 r.) – prezentuje etapy znoszenia niewolnictwa w XIX w. – przedstawia działalność brytyjskiej Kompanii Wschodnioindyjskiej oraz skutki jej polityki dla metropolii i kolonii.	XIX w. uzależniły od siebie Chiny.

			Brytyjczyków i Francuzów.			
3. Konflikty kolonialne	1. Przeciw kolonizatorom 2. Bunt sipajów 3. Powstania w Chinach 4. Powstanie Mahdiego 5. Konflikty w południowej Afryce	Uczeń: – zna daty: Wielkiego Buntu w Indiach (1857–1859 r.), powstania tajpingów (1851–1864 r.), powstania bokserów (1898–1901 r.) – wymienia przyczyny nasilania się konfliktów między ludnością podbitą a kolonizatorami – wyjaśnia, co zadecydowało o klęskach ponoszonych przez ludność tubylczą w zmaganiach z kolonizatorami.	Uczeń: – omawia rolę postaci Mahdiego – zna daty powstania Mahdiego (1881–1899 r.) – wyjaśnia, dlaczego Chińczycy nie byli zainteresowani obustronną wymianą handlową z Europejczykami – wymienia przykłady konfliktów kolonialnych w Azji i Afryce – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki buntu sipajów w Indiach oraz wojen burskich w południowej Afryce.	Uczeń: – omawia rolę postaci Horatia Kitchenera – zna daty: bitwy nad Little Bighorn (1876 r.), bitwy pod Omdurmanem (1898 r.) – wyjaśnia, jak powstanie sipajów wpłynęło na zmianę sposobu organizacji imperium Brytyjczyków – opisuje przyczyny, przebieg i skutki powstania Mahdiego – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki powstań: tajpingów oraz bokserów.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Abd al-Kadira, Czaki – zna daty: bitwy nad Ilsy (1846 r.), proklamowania republiki w Chinach (1911 r.) – wyjaśnia wpływ nowoczesnej techniki na ekspansję Europejczyków w Afryce – przedstawia skutki konfliktów Amerykanów z Indianami – opisuje reakcję europejskiej opinii publicznej na powstanie „bokserów”.	Uczeń: – ocenia skutki konfliktów kolonialnych dla mieszkańców kolonii mocarstw europejskich.
4. Gospodarka w okresie imperializ	1. Rola kolonii w epoce industrialnej 2. Szlaki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu industrializacja	Uczeń: – omawia rolę postaci Ferdinanda de	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu imperializm – omawia rolę	Uczeń: – zna datę ukończenia budowy Kolei	Uczeń: – ocenia cele dokonanych w XIX w. inwestycji

mu	oceaniczne 3. Kolej a kolonizacja 4. Administrowanie koloniami	– przedstawia skutki kolonizacji Afryki i wpływów państw europejskich na tym kontynencie – wymienia powody ekspansji kolonialnej w XIX w. – opisuje proces industrializacji w XIX w.	Lessepsa – zna daty: otwarcia Kanału Sueskiego (1869 r.) i Kanału Panamskiego (1914 r.) – wskazuje na mapie Kanał Sueski i Kanał Panamski oraz wyjaśnia ich znaczenie dla rozwoju komunikacji i handlu – przedstawia wpływ rozbudowy sieci kolejowej na rozwój gospodarczy kolonii.	postaci Leopolda II – zna datę konferencji dyplomatycznej w Berlinie (1884 r.) – przedstawia rywalizację o kontrolę nad szlakami oceanicznych i portami w XIX w. – opisuje metody administrowania koloniami przez władze metropolitalne.	Transsyberyjskiej (1916 r.) – wyjaśnia, na czym polegała odmienność statusu Konga na przełomie XIX i XX w. od pozycji innych kolonii europejskich.	mocarstw światowych w koloniach.
5. Brzemię białego człowieka	1. Stosunek Europejczyków do ludności skolonizowanej 2. Ideologia imperialna 3. Skutki kolonializmu dla ludności pozaeuropejskiej 4. Krytyka	Uczeń: – omawia rolę postaci Cecila Rhodesa – wyjaśnia znaczenie wiersza Rudyarda Kiplinga *Brzemię białego człowieka* – wymienia podstawowe założenia ideologii imperialnej.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu orientalizm – omawia rolę postaci Rudyarda Kiplinga – wymienia czynniki, które wpłynęły na poczucie wyższości kolonizatorów nad ludnością kolonii – opisuje stosunek Europejczyków do	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu transfer kulturowy – omawia rolę postaci Alberta Schweitzera – wymienia przyczyny nasilania się krytyki ideologii imperialnej – przedstawia argumenty	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie imperializmu dla brytyjskiej polityki kolonialnej – wymienia przykłady postaw krytycznych wobec polityki kolonialnej – określa przyczynę protekcjonalnego stosunku	Uczeń: – ocenia stosunek Europejczyków do ludności skolonizowanej w XIX i XX w. – ocenia politykę imperialną mocarstw światowych do czasu wybuchu I wojny światowej.

	kolonializmu 5. Wpływ kolonializmu na kulturę europejską		kolonizowanych ludów – przedstawia skutki kolonializmu dla społeczeństw metropolii kolonialnych oraz ludności kolonii w XIX i XX w.	przeciwników kolonializmu – prezentuje wpływ kolonializmu na kulturę Europejczyków w XIX w. – określa skutki wykorzystywania w posiadłościach zamorskich rozwiązań technologicznych z metropolii.	kolonizatorów do społeczeństw pozaeuropejskich i ich kultury – podaje przykłady wymiany kulturowej pomiędzy Europą a resztą świata.	
6. Świat wobec dominacji mocarstw kolonialnych	1. Japonia: od izolacji do otwarcia na świat 2. Reformy w Japonii 3. Podboje japońskie i wojna z Rosją 4. Niepowodzenie europejskich prób kolonizacji 5. Początki ruchów	Uczeń: – zna daty wojny rosyjsko-japońskiej (1904–1905 r.) – wymienia reformy mające doprowadzić do modernizacji Japonii w XIX w. – określa czynniki sprzyjające zainicjowaniu ruchów niepodległościowych w koloniach.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu szogun – omawia rolę postaci Mutsuhito – zna daty: początku reform cesarza Mutsuhito (1867 r.), bitwy pod Cuszimą (1905 r.) – określa przyczyny reform wprowadzonych przez cesarza Mutsuhito – wskazuje na mapie	Uczeń: – zna daty: wojny japońsko-chińskiej (1894−1895 r.), aneksji Korei przez Japonię (1910 r.) – przedstawia przyczyny i przejawy polityki izolacji Japonii od reszty świata – omawia przyczyny oraz skutki wojen Japonii z Chinami i Rosją – wymienia nazwy	Uczeń: – omawia rolę postaci: Menelika II, Mathew Perry'ego – zna datę przymusowego nawiązania przez Japończyków kontaktów z USA (1853 r.) – opisuje przebieg rywalizacji o wpływy w Afganistanie i Etiopii – wyjaśnia, dlaczego Afganistan i Etiopia	Uczeń: – ocenia skutki modernizacji Japonii w XIX i na początku XX w. – ocenia wpływ polityki mocarstw kolonialnych na radykalizację nastrojów społecznych na świecie.

	niepodległościowych w koloniach		kierunki ekspansji japońskiej z XIX w. – opisuje wczesny etap działalności Mahatmy Gandhiego w północnej Afryce i Indiach – wyjaśnia międzynarodowe znaczenie klęski Rosji w wojnie z Japonią.	państw afrykańskich i azjatyckich, które w XIX w. były niepodległe.	zachowały niepodległość w okresie kolonializmu.	
VII. Na drodze do globalizacji						
1. Sojusznik zza Atlantyku	1. Stany Zjednoczone w XIX wieku 2. „Ziemia obiecana” 3. Polityka zagraniczna USA w drugiej połowie XIX wieku 4. I wojna światowa 5. Wspaniałe lata 20. 5. Wielki kryzys i *New*	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: secesja, imigracja, ententa, państwa centralne, Liga Narodów – zna daty: uchwalenia konstytucji USA (1787 r.), wojny secesyjnej (1861–1865 r.), I wojny światowej (1914–1918 r.), krachu na giełdzie nowojorskiej (1929 r.)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konfederaci, unioniści, „zasada otwartych drzwi”, kinematografia, kultura masowa, interwencjonizm – omawia rolę postaci: Thomasa Woodrowa Wilsona, Franklina Delano Roosevelta – zna daty: przystąpienia USA	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu nieograniczona wojna podwodna – zna daty: zakupienia przez USA Alaski (1867 r.), rozpoczęcia przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (1917 r.), ogłoszenia planu Wilsona (1918 r.), ogłoszenia programu *lend-lease*	Uczeń: – zna datę wojny amerykańsko-hiszpańskiej (1898 r.) – omawia wpływ wynalazków na życie Amerykanów i gospodarkę USA – wymienia główne cele oraz kierunki amerykańskiej polityki zagranicznej u progu II wojny światowej.	Uczeń: – ocenia wpływ USA na przebieg I wojny światowej – ocenia znaczenie programu pokojowego Wilsona dla zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodoweg o.

	Deal 6. Od izolacjonizmu do zaangażowania	– przedstawia przyczyny oraz skutki imigracji Europejczyków do USA w XIX i XX w. – wymienia przyczyny dynamicznego rozwoju gospodarczego USA pod koniec XIX i na początku XX w.	do I wojny światowej (1917 r.), kapitulacji Niemiec (11 listopada 1918 r.), zawarcia traktatu wersalskiego (28 czerwca 1919 r.), ogłoszenia *New Deal* (1932 r.) – prezentuje rozwój gospodarczy Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w. – przedstawia strukturę społeczną imigrantów w USA w drugiej połowie XIX w. – wyjaśnia, na czym polegała i jakie miała skutki „zasada otwartych drzwi" stosowana wobec Chin – opisuje okoliczności zakończenia amerykańskiej polityki	(1941 r.) – określa znaczenie wojny secesyjnej dla rozwoju USA – wymienia nabytki terytorialne USA z drugiej połowy XIX w. – przedstawia rolę USA podczas I wojny światowej – omawia amerykańską politykę zagraniczną po zakończeniu I wojny światowej – opisuje życie gospodarcze i społeczne w USA w latach 20. XX w. – wyjaśnia, jakie znaczenie miała I wojna światowa dla pozycji międzynarodowej Stanów Zjednoczonych.		

			izolacjonizmu w okresie I wojny światowej – określa przyczyny, przejawy i skutki wielkiego kryzysu – wymienia założenia *New Deal* – opisuje konsekwencje ekonomiczne I wojny światowej dla USA.			
2. Stany Zjednoczone demokratycznym supermocarstwem	1. II wojna światowa 2. Plan Marshalla 3. Rywalizacja supermocarstw 4. Stany Zjednoczone wobec Ameryki Łacińskiej i Azji 5. Od odprężenia do „gwiezdnych wojen” 6. „Żandarm	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: zimna wojna, żelazna kurtyna, „bogata Północ”, „biedne Południe” – omawia rolę postaci Michaiła Gorbaczowa – zna daty: ataku na Pearl Harbor (1941 r.), utworzenia NATO (1949 r.), załamania się rządów komunistycznych w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: doktryna powstrzymywania, „gwiezdne wojny”, „praska wiosna”, Jesień Narodów – omawia rolę postaci Harry’ego Trumana – zna daty: realizacji planu Marshalla (1948–1951 r.), utworzenia RFN i NRD (1949 r.), „praskiej wiosny” (1968 r.),	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: odprężenie, system wielobiegunowy – omawia rolę postaci: George’a Marshalla, Fidela Castro, Ronalda Reagana – zna daty: wojny koreańskiej (1950–1953 r.), wojny wietnamskiej (1959–1975 r.), kryzysu kubańskiego (1962 r.), rozpoczęcia	Uczeń: – zna daty: ogłoszenia Sojuszu dla Postępu (1961 r.), przejęcia władzy przez Michaiła Gorbaczowa (1985 r.) – wyjaśnia, dlaczego Amerykanie sprzeciwiali się rządom Fidela Castro na Kubie – omawia metody stosowane przez Amerykanów w celu zwalczania	Uczeń: – ocenia amerykańską politykę zwalczania wpływów komunistycznych na świecie – ocenia wpływ polityki Ronalda Reagana na rozpad ZSRR.

	świata” 7. Wyzwania geopolityczne w XXI wieku	państwach Europy Wschodniej (1989 r.) – prezentuje przebieg zimnej wojny – omawia okoliczności utworzenia i cele NATO – wyjaśnia, dlaczego USA są nazywane „żandarmem świata”.	zjednoczenia Niemiec (1990 r.), rozpadu ZSRR (1991 r.) – prezentuje rolę USA podczas II wojny światowej – wyjaśnia, na czym polegał i jakie miał skutki układ dwubiegunowy funkcjonujący w powojennym świecie – wymienia przyczyny wzrostu znaczenia USA na arenie międzynarodowej po 1945 r. – przedstawia przyczyny powstania i główne założenia doktryny powstrzymywania – określa założenia i skutki planu Marshalla – wyjaśnia, na czym polegał program „gwiezdnych wojen”	interwencji zbrojnej w Afganistanie (1979 r.) – podaje przykłady zastosowania doktryny powstrzymywania – opisuje rywalizację supermocarstw po II wojnie światowej – określa przyczyny, przebieg i skutki kryzysu kubańskiego oraz interwencji militarnej USA w Wietnamie – wyjaśnia, na czym polegała polityka odprężenia – przedstawia cechy amerykańskiej polityki zagranicznej w latach 80. XX w. – wymienia wyzwania geopolityczne w XXI w.	wpływów komunistycznych w Azji i Ameryce Łacińskiej – przedstawia różnice w rozwoju gospodarczym supermocarstw – opisuje politykę ZSRR w okresach odprężenia międzynarodowego.	

			– określa skutki załamania się systemu komunistycznego.			
3. Kres imperiów kolonialnych	1. Osłabienie pozycji Europy 2. Indyjska droga do niepodległości 3. Dekolonizacja Indochin 4. Niepodległość Afryki 5. Dziedzictwo kolonizacji europejskiej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelskie nieposłuszeństwo, bierny opór, dekolonizacja – omawia rolę postaci Mahatmy Gandhiego – określa, jaką rolę w walce o niepodległość Indii odegrała metoda biernego oporu.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu rok Afryki – omawia rolę postaci Ho Chi Minha – zna daty: utworzenia Indyjskiego Kongresu Narodowego (1885 r.), bitwy pod Dien Bien Phu (1954 r.) – przedstawia wpływ I i II wojny światowej na pozycję mocarstw kolonialnych oraz na nasilenie się nastrojów niepodległościowych w koloniach – prezentuje indyjską drogę do niepodległości – omawia przebieg dekolonizacji w Azji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: ruch państw niezaangażowanych, neokolonializm – omawia rolę postaci Haile Selassie I – zna daty: marszu solnego (1930 r.), ogłoszenia niepodległości Indii i Pakistanu (1947 r.), konferencji w Genewie (1954 r.), powstania ruchu państw niezaangażowanych (1955 r.) – określa wpływ konfliktów światowych na przemiany społeczne i polityczne w posiadłościach	Uczeń: – omawia rolę postaci: Muhammada Alego Jinnaha, Mobutu Sese Seko – zna daty powstania Demokratycznej Republiki Wietnamu (1945 r.) i Socjalistycznej Republiki Wietnamu (1976 r.) – omawia skutki kompromisu wypracowanego podczas obrad tzw. indyjskiego Okrągłego Stołu – wyjaśnia problem suwerenności postkolonialnych państw afrykańskich.	Uczeń: – ocenia dziedzictwo kolonizacji europejskiej w Azji i Afryce – ocenia wpływ II wojny światowej na ukształtowanie się nowego podziału świata.

			– wymienia skutki wycofania się Europejczyków z kolonii azjatyckich – wyjaśnia, dlaczego rok 1960 nazwano rokiem Afryki.	kolonialnych – przedstawia brytyjską politykę wobec Indii po zakończeniu II wojny światowej – opisuje przyczyny i skutki sporu pomiędzy Indiami a Pakistanem – prezentuje proces dekolonizacji Indochin – wymienia skutki I i II wojny indochińskiej – omawia proces dekolonizacji Afryki.		
4. Między wolnym handlem a protekcjonizmem	1. Znaczenie handlu zagranicznego 2. Modele polityki handlowej 3. Współczesny handel światowy i jego problemy 4.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu protekcjonizm – zna daty: wielkiego kryzysu gospodarczego (1929−1933 r.), utworzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (1951 r.),	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: liberalizm gospodarczy, globalna gospodarka wolnorynkowa – omawia rolę postaci: Roberta Schumana, Jeana Monneta – zna daty: zawarcia traktatów rzymskich	Uczeń: – zna daty: konferencji w Bretton Woods (1944 r.), zawarcia Układu Ogólnego w sprawie Taryf Celnych i Handlu (1947 r.), kryzysu paliwowego (1973 r.), utworzenia Północnoamerykańs	Uczeń: – przedstawia różnice między protekcjonizmem a liberalizmem gospodarczym – omawia czynniki, które umożliwiły ukształtowanie się układu sił gospodarczych zwanego triadą.	Uczeń: – ocenia, czy należy znieść wszystkie ograniczenia w wymianie handlowej na całym świecie.

	Porozumienia międzynarodowe dotyczące handlu	powstania Unii Europejskiej (1993 r.) – wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi handlu międzynarodowego.	(1957 r.), utworzenia Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (1960 r.), powstania Światowej Organizacji Handlu (1994 r.) – przedstawia długofalowe skutki rozwoju handlu międzynarodowego – wymienia działania służące liberalizacji handlu między państwami członkowskimi EWG – podaje przyczyny liberalizacji handlu międzynarodowego po II wojnie światowej.	kiej Strefy Wolnego Handlu (1992 r.) – wyjaśnia, w jaki sposób II wojna światowa wpłynęła na zmiany w rozwoju handlu międzynarodowego – podaje skutki kryzysu paliwowego z 1973 r. – wymienia najważniejsze porozumienia międzynarodowe dotyczące handlu.		

5. Globalizacja – szanse i zagrożenia	1. Czym jest globalizacja 2. Przejawy globalizacji 3. Skutki globalizacji 4. Krytycy globalizacji 5. Polska w zglobalizowanym świecie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu globalizacja – wymienia czynniki sprzyjające globalizacji – określa społeczne, polityczne i kulturowe skutki globalizacji.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: korporacja międzynarodowa, antyglobaliści – zna datę wybuchu światowego kryzysu gospodarczego (2008 r.) – rozpoznaje przejawy globalizacji – wyjaśnia, które ze skutków globalizacji budzą sprzeciw jej krytyków.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: uniformizacja kultury, makdonaldyzacja – omawia rolę korporacji międzynarodowych w procesie globalizacji – podaje przykłady zagrożeń gospodarczych, społecznych, politycznych i ekologicznych, które wynikają z globalizacji.	Uczeń: – przedstawia różnice w rozwoju globalizacji w różnych regionach świata – omawia miejsce Polski w zglobalizowanym świecie.	Uczeń: – ocenia skutki globalizacji dla społeczeństw na całym świecie – ocenia pozytywne i negatywne aspekty globalizacji w perspektywie przyszłości państwa oraz społeczeństwa polskiego.